

laatst der 16e eeuw door Hondius gedrukt en sedert door Van Berckenrode wat bijgewerkt was. De kaart van het Geldersche riviergebied is trouw gevolgd naar de schetskaart van het oorlogsterrein, die Van Berckenrode tijdens de krijgsbedrijven van Frederik Hendrik rondom Schenkenschans in het licht had gegeven; voor de vier kwartieren van Gelderland en de verzamelkaart van dat gewest heeft Blaeu de kaarten van Nicolaas Geelkercken, voorkomende in Pontanus' *Historia Gelrica*, doen nagraveeren – veel sierlijker dan de voorbeelden, dat dient gezegd. Evenzoo is het met de kaart van Friesland; het voorbeeld hiervan vindt men in het werk van Winsemius. De fraaie en degelijke kaart van Overijssel, geteekend door Nicolaas ten Have, op atlasformaat gebracht en uitgegeven door Claes Jansz. Visscher, is op Blaeu's atelier terstond nagraveerd en in den atlas gevoegd. Meer originaliteit, daarentegen veel minder geografische en kartografische verdienste is te vinden in de kaart van Drente, door prof. Cornelius Pijnacker tijdens zijn verblijf te Meppel geteekend, en in de kaart van Groningen door Barthold Wicheringe; deze twee zijn publicaties van Blaeu zelf, niet aan andere uitgaven ontleend.

Tusschen deze hoofdkaarten vindt men dan een aantal bijvoegsels met voorstellingen van onderdeelen. Hieronder zijn werken van onmiskenbare verdienste, zooals b.v. de kaart der heerlijkheid Bergen in Noord-Holland. Maar – door deze en dergelijke bijvoegsels krijgt het geheel al meer het karakter van een verzamelwerk, ja soms van een samenraapsel. Een kaart als die van Bergen hoort niet alleen tot een latere periode der kartographie dan de meeste kaarten van den atlas, ze behoort ook tot een andere klasse. Het is een detailkaart tegenover de overzichtskaarten, de chorografische kaarten, die het hoofdbestanddeel van het werk vormen en moeten vormen. En verdiende de heerlijkheid Bergen, of verdiende, om een ander voorbeeld te nemen, het territorium van de rijksstad Lindau aan den Bodensee zulk een onderscheiding? Geenszins; niets anders heeft de speciale behandeling van deze en dergelijke gevallen teweeggebracht dan het feit, dat de uitgever hiervan toevallig goede detailkaarten tot zijn beschikking had.

Met den tekst is het niet anders. Wie de land- en stadsbeschrijvingen uit de eerste helft der 17e eeuw kent, zal de bronnen van Blaeu's compilatoren vlot kunnen opnoemen. Guicciardini, speciaal in de vermeerderde Hollandsche bewerking van Montanus; Boxhorns *Theatrum Hollandiae*, de bewerking der Zeeuwsche kroniek van Reigersberch door denzelfden, en zijn *Politiek en Militair Handboekje*; Pontanus' reeds genoemde Geldersche historie; de beschrijvingen van Friesland en Groningen door Ubbo Emmius; Meursius, Grotius, Scriverius . . . er is niets verrassends bij. Daarnaast dan enkele speciale bronnen, die toevallig ter